

Tredje roten, tomt 29

Kvarteret Snusmalaren

Nionde roten 1637–57 v

Korsgatan 16

Sjätte roten 1657 h–70

Gbg hj II:149

Norra (?) delen av 3.29

Erich Bödeker

1637–39 (detta år hustrun), 1641, 1649: 1 mtl, 1642–44: 2 mtl

31.5.1652: Erik Bödekers tomt till Mårten Mattsson såld för 60 rdr. Huseköpspenning 3

Herman Ersson hos Erik Böker 1649–50 2 mtl

Marit hos Erik Böker 1646: 1 mtl

Lars smed R9 1655: 2 mtl

”*Accisupsynesman*” *Jacob Kinnerdt*

1637–38: 4 mtl, 1639–40: 2 mtl

Hustru *Ingebor s. Jacob Kinnaird* el *Jacob Kinnairds Enkia*

1641: 2 mtl, 1642, 1644: 1 mtl

Ägaren av hörntomten 3.28

Frans Barker

ägde en tid också tomten söder därom 3.29 men sålde den 1654 till

Jacob Kraddepool

1654: 2, 1656: 1.20 1657v–17 (VI), 1657h: 1.16, 1658: 4, 1659–60: 1½, 1667

Jacob Kraddepool betalade huseköpspenning 7 d smt och 2 mark den 7.2.1654. Han var son till *Henrik Craddepool*, död 1639, som efter Göteborgs anläggning och hans två äldsta söner *Jacob* och *Johans* födelse bör ha inflyttat till staden. Tidigare hade Jacob Craddepool bott i rote 4, där han var rotemästare 1641 t.o.m. 1646. Sedan bodde han fram till 1650 på landerierna.

Herman Guldsmed 1663: 1

Jöran Graff hattemaker 1659–63: 2, 1665 1666–70

När Jacob Craddepool flyttade från Göteborg sålde han gården till sin ingifte släkting

Abraham Lambertsson bakare

1670. I magistratens registratur 1674 uppges, att han var från Mecklenburg (det var troligen dit han så småningom återvände). Han ägde också gård på Drottninggatan 4.108, där biografiskt material om honom är redovisat.

Gården här på Kyrkogatan, där bagaren bodde ett par år efter flytten från fjärde roten såldes till *Skomakaren Claes Lohman*

1669–79, änkan 1681, M1676: 1 tomt.

(1675 rote 3) som kort efter sitt bröllop med *Anna Rasmusdotter* den 24.6.1669 fick sitt första uppbud den 23.8.s.å. och fasta den 18.1.1670.

Man mötte honom första gången som skomakaregesäll i kämnärsrätten den 18.7.1666, där det berättas han utsänd av sina kamrater den 9 juli kommit för Börge skräddeles dörr och med våld sökt draga ut *Nils Mattsson skomakaregesäll* på gården för att fråga honom, varför han på sådant skälmanér hade hanterat deras kamrat och hantverksbroder. Joen skrädde hörd Claes Lohman kalla Nils Mattsson för hundsvott liksom många fler skomakaregesäller som följde efter. Det hela slutade med att *Lars Andersson skomakaregesäll* kunde klaga över att Nils Mattsson utan orsak med hugg och slag överfallit honom på gatan och därigenom skadat hans arm, så att han nu inte kunde arbeta. Allvarligare för Claes Lohman var, när *Börge Olufsson skräddeles hustru Carin Pedersdotter* vid kämnärsrätten den 5.5.1669 klagade över att hennes man dödskjutits av Claes Lohman. Detta hindrade tydligen inte köpet av Albrecht Lambertssons gård.

I en supplik till magistraten (EIIa:3 1670) berättade Claes Lohman, att han arbetat som skomakare i Göteborg alltsedan han anlände hit för 18 år sedan. Men huru väl han än lärt hantverket, så ville förtjänsten inte räcka till för hustru och barn. Nu hade han köpt sig en liten gård, där det fanns ett tidigare upprättat brännvinsbränneri. Han begärde att få komplettera sin inkomst med bränning mot accis. Han avled av slag och begravdes ”46 år, 1 månad och 7 dagar” gammal den 8.2.1681. Anna Rasmusdotter gifte den 2.1.1683 om sig med

Carl Olufsson skomakare,

också övertog gården. 1686 utspelades en tragikomisk träta mellan Carl Olufssons och Philip skomakares familjer. Vid ett besök hos *Philip Andersson skomakare*, som Carl Olufssons gesäller *Christian Winker* och *Håkan Mikaelsson* gjorde i början av året, kom Philips lille son *Gabriel* in i rummet, då Winker sade: ”Här kommer den lille lustigmakaren” och så berättade han för Philips hustru ”att hemma hos Carl Olufsson finns det ett par kattungar, som Gabriel brukar leka med och behandla ganska omilt”. Philips hustru sade då: ”Ja, jag har hört, att eder mästare har låtit slakta två katter till julafton.” Christian Winker utbrast då: ”Dem har skam ätit och inte jag” och Håkan sade att något sådant hade inte hänt julafton. Philips hustru hade svarat, att det hade rackarn sagt. Gesällerna hade sinsemellan talat om att köttet för mullvadarnas skull hade kastats över vällen och av skinnen hade man gjort två muffar. På gesällkrogen hos klädespressaren bad Carl Olufssons gesäller sin mästare att befria sig från det nesliga talet om kattorna, annars skulle de bli brydda utomlands. Philips hustru dömdes vid kämnärsrätten till 6 mark böter för ett okväding-sord. Hon tog så illa vid sig, att hon förde saken vidare till överrätten, där hon beklagade sig över att hon för ”sorg och blygsamhets skull inte törs komma på varken ett eller annat ställe, eftersom hon förmenar sig av böterna hava någon schimpf”. Hon var ledsen över att gesällerna hade uttytt hennes tal så ”omilt”. Hon visste ingenting annat än ära och gott om Carl Olufsson och hans hus och hon såg dem för sin och hennes mans goda vänner. Rätten övertalade den motvillige Carl Olufsson till förlikning, men rättegångskostnaderna måste Philip skomakare betala.

Den 7.4.1690 fick avlidne skomakaremästare Claes Lohmans och Anna Rasmusdotters son *Ernst Lohman* (född i juli 1673, döpt den 17 december s.å.) bordsbrev i sammanhang med stt han av

styvfadern borgaren och mästaren av skomakaregillet i Göteborg Carl Olufsson hade skickats till Hamburg för att lära skomakareyrket (Ba:7).

I tomtöreslängden 1696 omtalas Carl Olufsson skomakare tillsammans med *Berent Örtegren*. Carl Olufsson kvarstår som tomtägare 1710.

Carl Olufssons *änka Susanna Schmitt* var dotter till *fällberedaremäster Johan Schmitt*, död 1729 och dennes hustru *Catarina* född 1657, död 1727. Johan Schmitt skrev i ett brev till magistraten, daterat 14.9.1712, att han inte kände till någon förlovning mellan hans dotter Susanna och *gesällen Nils Lundh*. Tydligt ville Susanna dra sig ifrån ett oförsiktigt givet äktenskapslöfte, när Lundh ville veta hur det förhöll sig med framtidsutsikterna, innan han lämnade Stockholm för Göteborg.

Gården fick en ny ägare 1713, då Susanna Schmitt den 14 april gifte om sig med *Anders Wettling* (burskap 26.3.1716, blev sedermera ålderman). Enligt en mättingsattest daterad den 27.7.1722 skulle tomtens bredd åt gatan hålla 26½ fot och i längden åt gården 80 fot. Anders Wettling köpte efter branden den avbrända granntomten, enligt fastebrevet den 6.9.1722 ”till Korsgatan belägen emot svenska kyrkan emellan Herr räntemästare Olof Styfwerts å södra och bemälte skomakares ena tomt å norra sidan”. Säljare var *änkan Elisabeth Fistulator* och köpesumman var 500 d smt.

I Kammarkollegiets arkiv på Riksarkivet (Städers akter Göteborg 9 Datafil: arv, rörande ”Arz-Medel i Allmänlighet så wijda man genom allmänne undersökningar, inventarier och Arz-instrumenter har för tiden kunnat finna der om effterrättelser” skrivet omkring 1721) finner man följande: ”Skomakaren Mr Anders Wettling för sin stiftsohn Ulrich Carlssons Fäderne, som står i huus och gård sampt Lösöhron, lika som den näst föregående 850:-”.

Den 10.11.1722 lånade skomakaremästare Anders Wettling 400 d smt av *kommerserådet Sebastian Tham* för att bygga ett nytt hus i stället för det avbrända. Han pantsatte hus och gård på Korsgatan intill räntmästare Olof Styfwerts hus å södra och madame Runges hus å norra sidan.

Skomakaremästare Anders Wettlings verksamhet var tydligt ganska omfattande. 1717 hade han *gesällerna Johan Lindström, Erik Biörk och Lars Öijer*. 1723 talar längden om hans *gesäller Petter Vogelberg, Petter Ström, Martin Schultz och Jonas Lidvall*. Som hyresgäst hade han då *bokbindaren Johan Georg Lang* med *gesällen Christian Winkelman* och *lärgossen Jean Hasselgren*. Hos Wetterling bodde 1730 *garvaregesällen Anders Fallsten* och fem skomakaregesäller: *Peter Hök, Peter Ingelberg, Jöns Mattsson Örnberg, Lars Scharberg och Lars Kiällström*.

Anders Wettling var född 1686 och avled av vattusot 1734 (begr. 16 augusti). (Se Berg II:11–12.)

Vid bouppteckningen efter Wettling 10.11.1735 översteg skulderna tillgångarna. De senare innefattade hus och tomt på tvärgatan mellan handl. *J.F. Bruun* i norr och räntmästare Styfwert i söder med tapeter, 2 000 d smt.

Ännu en gång bytte gården ägare genom omgifte, då Susanna Schmitt 11.6.1738 gifte om sig med *skomakaremästare Lars Hansson Ek*, som när han avled barnlös 1747 efterlämnade hus och gård vid Svenska kyrkan bestående av två tomter med en gammal inmurad kopparkittel och två stora klädesskåp i rummen. Hans styvdotter *Anna Margareta Wettling*, döpt 24.1.1718, var första gången gift 3.8.1735 med *bokhandlare Didrik Petter Schellhammar*, död 1735. sedan 25.12.1737 med

guldsmiden Johan Wennerwall

som övertog gården efter Lars Hansson Ek för 4 000 d smt.

Johan Wennervall, guldsmed, född i Vänersborg 2.12.1703 som son till "Måns skraddare" (bör vara identisk med den skraddargesäll Måns Jonsson, som 26.12.1694 gifte sig med Ingrid Svensdotter). Morfadern var komministern i Vänersborg Sven Collin och bildhuggaredottern Karin Lamech (omgift Segold Börgesson), vilkas barn tog sig namnet Wennergren (t.ex. kyrkoherden i Amnehärad 1708 Jacob Wennergren, född 13.12.1655 i Vänersborg, död 18.3.1727), son mag. Johan Wennergren). Det omtalas enligt borgmästare Bertel Hallbergs privatarkiv GLA 204A, att Johan Wennervall i Göteborg hade avlidna styvfadern *skraddaren Petter Holm* (dennes första hustru var *Christina Ling*, död före 1737). Ingrid Wennergren hade styvsonen Jonas Holm, som vistades utrikes. 1732 hade Petter Holm en son Erik i Göteborg. Johan Wennervall fick burskap i Göteborg 18.12.1739.

Den förste som mig veterligen tog sig namnet Wennerwall i Vänersborg var annars *Henrik Bartelsson Wennerwall*, son till rådmannen Bartel Andersson och Ingrid Henriksdotter. Om denne Henrik Bartelsson står det i Vänersborgs dödbok den 3.5.1699: "Rådmannen Henrik Bartelsson, ogift man, anlagt sina Fundamenta uti sine studier först i Scara och sedan till större progress eller förkofring reste till Lunds Academ., därest han war allenast i 2 eller 3 åhr. Kom sedan hem och blef Rådman här i W:borgs stadh i sin faders ställe, då han efter en liten tidh blef döder på sitt 23 åhr och på den månaden som ofwan skrefwen står" (citerat efter Bertel Hallbergs Vänersborgs Kyrkas Död- och begravningsbok 1690–1700, Hallberg hänvisar till Västgöta nation i Lund N:o 92. Han kallas där Henrik Wennerwall och uppives hava blivit rådman i Vänersborg 1699.)

Denne Henrik Wennerwall avled alltså barnlös. Hans syster Margareta Bartelsdotter vigdes 26.10.1690 med kronobefallningsmannen Magnus Collin.

I övrigt finner man inte i Vänersborgs register någon annan Wennervall (utom guldsmeden) än Maja Wennerwall, som avled i Vänersborg 30.8.1808, 80 år gammal, änka efter skutskeppare Uggla. Hon bör alltså vara född 1728. (Det finns födelseböcker för Vänersborg 1690 – början av 1715: sedan är det en lucka till 1776.)

Vid en en bouppteckning den 1.9.1743 efter skraddaremästare Anders Strömgren och dess den 10.2.1743 avlidna hustru Cristina Kröger närvaro på deras myndiga döttrars Susanna och Beata Strömgrens vägnar deras närmaste modernefränder mormodern hustru Anna Maria Kröger, guldsmeden Wennerwall och skraddarehustrun Zidzela Kröger. Strömgren, som ägde gård på Kronhusgatan, hade lånat ut pengar till hustruns bror skraddaremästare Erik Kröger och hade skuld till Wennerwall. (Släkten Kröger: se tomt 8.40, Kv Enigheten.)

Den nordligaste av sina tomter (alltså 28v, Abraham bakares gamla) sålde Wennervall före 1753 till

källaremästare Johan Edel Stipp.

Den 7.11.1741 upprättades inbördes testamente mellan Stipp och hans blivande maka *Ebba Lundelia*, änka efter *Johan Christopher Altenbergen*. Stipp sålde först undervåningen i sitt hus till sockerbagare Herman Gieseke och hans hustru Johanna Catharina Ruth och 1764 även övervåningen, nu till

kämnären Enoch Anders Grönlund

som blev ägare till hela gården 3.28 genom att den 1.10.1768 av Gieseke och hans hustru köpa undervåningen.

Enoch Anders Grönlund, som hade varit regementskommissarie, blev 1760 kämnär i de handlandes klass efter Jacob Gabriel Cederbourg. Han avled 1775, varefter huset övertogs av hans änka *Maria Elisabeth Hallman*, som överlät hälften i gården till *bokbindare Ernst Gislo Bohlin*. Hennes kvarvarande del av gården ärvdes av dottern *Sara Elisabeth Grönlund*, gift med handlanden *Rutger Ludvig Blidberg*.

Enligt Gustavi dödbok avled guldarbetare Johan Wennerwall barnlös den 5.1.1768 i en ålder av 64 år och två månader, vilket ungefärligen stämmer med ovanstående födelseuppgift. Hans änka *Anna Margareta Wennerwall, född Wettling*, avled 25.5.1771, 53 år gammal.

”År 1768 den 22dre Februari blev Laga Bouppteckning förrättad efter guldsmeden Herr Johan Wennerwall. sedan han den 5 januari sidstledne Barnlös med döden afledit och efterlemnar sig Enkan Madame Anna Greta Wettling och wäl till närmaste arfwingar hans sysslingar snickaremästarna Andreas och Magnus Wennerberg å Fädernersidan samt herr Probsten Wennergren i Levened församling vid Linköping, som äfven skall vara i skyldskap å mödenesidan. Men afledne Wennerwall hade enligt hosgående Testamente förordnat, att hustrun skall undfå och behålla all Egendomen så länge hon lefver under Herr Swante Wettlings och Herr Cornelius Linds Curatel. Närvarande vid uppteckningen ovanstående mästrar Wennerberg och uppgafs egendomen med gäld och skulder av änkan.

Infordringar: här nämnes bl.a. guldsmeden Biörkman i Kungelf, Nils Fernlöf i Carlstad (skulden övertagen av Johan Fredrik Ström), guldsmeden Malmström, pepparkakebakaren Linneroth, Cornelius Lind.

Skuld till pupillerna Jacob och Isac Halck, karduanmakare Erik Westerberg, guldsmeden Matthias Grahl m fl. ”

Enligt sammanfattningen av bouppteckningen i Berg (2:11–12, 208) efterlämnade Johan Wennerwall 3 551 d smt, därav hus och hel tomt. Huset hade i nedre våningen åt gatan stuga och verkstad, kök, kammare, en liten mangelbod och nödiga kommoditer, bryggghus med inmurad kittel och kakelugn till nyttjanderätt efter överenskommelse med herr kämnär Grönlund och sockerkokare Gieseke. I övre våningen sal och källare åt gatan samt stuga, kök och kammare åt gården med 2 visthus och vindar. Sålde på auktion, värderad till 4 150 daler. Bland silverlagret märktes 11 snusdosor (därav med lock av porslin, agat och perlemor), 8 svampdosor, 5 bågare, skospännen m.m. I övrigt Carl XI till häst.

Redan den 28.4.1768 såldes gården på auktion till *stadskvartermästaren Carl Gustaf Revigin* för 4 600 d smt. Denne transporterade den 1.8. s.å. huset på *överskulden Niclas Blomstervall*, som följande dag överlät fastigheten till

vice häradshövding Daniel Klint

mot samma köpeskilling plus 200 d smt i vängåva.

Rådman Daniel Klint, som var smålänning och född 1718, avled i april 1774. Han var tillförordnad landssekreterare ovh vice borgmästare i Kungälv, innan han 1752 kom till Göteborg. I september 1764 utsågs han till stadsfiskal i Göteborg och i juni 1768 till rådman.

Inte förrän den 18.6.1781 uppbjods köpet av fastigheten av Daniel Klints änka fru *Margareta Poppelman* (dotter till *kyrkoherden i Starrkärr Daniel Poppelman* och *J.E. Margraff*) tillsammans med

guldsmedsälldermannen Anders Reutz,

som den 30.9.1768 hade köpt nedervåningen av gården för 2 300 d smt på villkor, att Reutz i övervåningen ägde att nyttja såväl de vindar, som guldsmeden Wennerwall förut innehaft som det visterhus, som låg näst intill rådman Klints bod tillika med gesällkammare. Rådman Klint skulle få nyttja hälften av källaren liksom av brygghuset och mangelboden.

3 roten 29, södra delen

Här bodde 1637–66 *slaktaren Per Eriksson i Trädgården* och 1667 hans son *Erik*. 3.26 omtalas 1638–50 handelsmannen *Jörgen Ersson i Trädgården*, vars änka ”*Barbro Jörans*” och *mågar Sigfrid Persson och Olof Jönsson* omtalas i kämnärsrätten 1654 – *Peder Erisson* i RR 4.3.1651.

Anders Kramer 1661: 2.

Vid underrätten den 25.5.1666 – sista året *slaktaren Per* i *trädgården* levde – klagade *Jon Olufsson* över att *Per* överskred den fastställda månadstaxan. Ibland sålde han köttet för 6 öre marken, ibland billigare. *Per* försvarade sig med att då andra *slaktare* sålde sitt färska oxkött lika dyrt ”*ey kan han ringare aflåtat, emedan Boskapen så dyr faller att köpa och dessemellan så wida sökes att bekomma*”. Rätten dömde *Per* i *Trädgården* att ”*till de fattigas nytta*” böta den summa med vilken han överskridit månadstaxan.

I december 1667 bestämdes det i överrätten, att *Erik Pedersson i Trädgården* skulle ”*hålla sin sal faders gård fahl till kreditorernas avbetalning genom en sedels anslående på husen*”. Enligt en köpehandling, daterad den 9.10.1669 (citerad i mag. prot. 19.5.1685) köpte

Gustaf Fistulator

för 420 riksdaler. av *stadens skult Anders Bengtsson Lomb* en gård i staden, ”*Trädgården*” benämnd, östan *Gustavi kyrka* på tvärgatan mellan *mäster Abraham bakares gård* i norr och *Olof Styfwers gård* på södra sidan. Hälften av gården hade han betalt dels med 20 skeppund järn, dels med 110 rdr i reda pengar, vilket gjorde 210 rdr. Den andra hälften skulle utan uppskov betalas nästkommande påsk 1670. Han pantsatte gården mot åtta procent ränta.

Gustaf Fistulator, som var handelsman, var son till *fältskären Benedictus Fistulator*, senare handlande och rådman (se 4.25.4 42), begr. 19.2.1651. Modern *Catelena Josten* (begr. Chr 7.8.1660) handlade som änka med apoteksvaror. *Gustaf Fistulator* var gift 1/ 4.1.1663 med *Anna Kühn*, begr. Chr; 2/ *Elisabeth Schmitter*, som efterlevde.

I maj 1666 svarade *Gustaf Fistulator* inför underrätten för att han fyra år tidigare av *Henrik Jöranssons* pojke hade tagit emot fyra par strumpor till påseende, vilka aldrig återlämnats. *Gustaf Fistulator* medgav detta, men berättade, att när han kom från *Henrik Jöransson* till sin svägers bod för att tillsammans med sin svägerska utvälja den ”*förmembste Coleuren, står en besökiare bredwid, och får see samma strumpor wara ostemplade, då han straxt därom intet nembner, utan straxt går till Presidenten Spalding, klagar honom an för att han hafwer ostemplat godz*”. När *Gustaf Fistulator* fick veta detta sände han genast tillbaka strumporna men säljaren ville inte återta dem under motiveringen att han hellre miste dem än att besökaren ytterligare skulle rannsaka hans gods. Strumporna hade konfiskerats.

I kämnärsrätten krävdes *Gustaf Fistulator* 1684 av *skepparen Helge Torsson* på peruker, som blivit fördärvade genom kringläpandet på marknader runt om i landet.

Gustaf Fistulator, som var född omkring 1641, levde ända till 1718 (begravd Chr. 25.11.s.å.). Den 30 november detta år hade han till sin hustru *Elisabeth Schmitter* testamenterat sitt hus och gård oklandrat att behålla för barnen.

Den 2.5.1722 behandlade magistraten en förfrågan från *handelsmannen Johan Friedrich Bruuns* och skomakaren Anders Wettling. Eftersom de ägde var sin tomt åt Korsgatan och herr Bruuns dessutom en baktomt, som i längden svarade mot bägge deras och avlidne Gustaf Fistulators framtomter undrade de om de i den händelse att de köpte Gustaf Fistulators tomt, kunde få dela de fyra tomterna, så att de vardera till hälften fick de tre till Korsgatan belägna tomterna och Wettling således hälften av Bruuns till Kyrkogatan belägna tomt. Då skulle de få mera gårdsrum. Magistraten kunde inte bifalla deras begäran, då det stred mot stadens privilegier och Kungl. Maj:ts resolution att tomter på detta sätt fick delas.

Den 22 maj samma år lät *skomakaren Anders Wettling* ensam första gången uppbjuda den avbrända ödetomten (enligt fastebrevet belägen på Korsgatan) emot svenska kyrkan mellan herr räntmästare Olof Styfwerts å södra och bemälte skomakares ena tomt å norra sidan etc. Denna tomtedel kom därefter att dela öde med resten av 3.29 och beboddes 1796 av *guldsmiden Reutz*.